

O grach i graniu oraz ich aspektach w Biblii i w Koranie

On games and playing and their aspects in the Bible and in the Koran

Włodzimierz Lapis

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
lapisw@amu.edu.pl | ORCID: 0000-0002-6360-4018

Abstract: The paper analyzes game-related topics found in the Bible and the Koran. As far as the Bible is concerned, the material has been extracted and described using such keywords as: competition, fight, competitors, rivals, and play while for the Koran, the keywords included: game, maisir, and divination. The conclusion is that while the Bible praises participation in contests and likens it to life, the Koran discourages people from gambling equating it with blind chance which entices one away from Allah.

Keywords: game, race, fight, competition, chance, gambling, divination, Bible, Koran

---

1. Krótkie wprowadzenie

W artykule tym przedstawiam treści związane z grami zawarte w Biblii i w Koranie. Najpierw opisuję, jak gry ukazane są w Biblii, następnie w Koranie, by w końcu porównać oba ujęcia. Rozważania te prowadzę w oparciu o pewne słowa-klucze. Cytaty z Biblii czerpane są z internetowego wydania Biblii Tysiąclecia i rozpatrywane w szerszym ujęciu, by zrozumieć ich kontekst.

Tekst Koranu czerpię również z internetowego jego wydania. Tematyka ta po części była wcześniej omawiana w pracach Claude'a Mariottiego (2011) i Diane Cross (bez daty) – w odniesieniu do Biblii (w j. angielskim), czy w pracy Izabeli Izdebskiej (2014) – w odniesieniu do Koranu (w j. polskim).

2. Zagadnienie gry w Biblii

2.1. Współzawodnictwo

W Biblii ani razu nie pada słowo „gra” w odniesieniu do zabawy (choć pada wielokrotnie w odniesieniu do grania na instrumentach). Za to w wielu jej miejscach mamy do czynienia ze współzawodnictwem, które też przecież jest swego rodzaju grą (również wtedy nie jest grą sensu stricto). Pierwszy raz pojawia się w Księdze Rodzaju (rozdział 4), gdzie Kain i Abel rywalizują o względy u Boga w sprawie przyjęcia ofiary. Potem choćby wtedy, gdy Jakub podstępnie konkuruje z Ezawem o błogosławieństwo od ich ojca – Izaaka (rozdział 27), czy w Księdze Hioba, gdzie Szatan konkuruje z Bogiem o rację w kwestii oceny Hioba. Współzawodnictwo w Biblii przejawia się też w czasie walk, bitew, potyczek. Przejdźmy jednak do zapowiedzianej powyżej analizy w oparciu o słowa-klucze.

a) W 1 rozdziale I Księgi Samuela (w opowieści o dziecięciu uproszonym u Boga) czytamy:

4 Pewnego dnia Elkana składał ofiarę. Dał wtedy żonie swej Peninnie, wszystkim jej synom i córkom po części ze składanej ofiary. 5 Również Annie [Elkana miał dwie żony - przyp. W.L.] dał część, lecz podwójną, gdyż Annę bardzo miłował, mimo że Pan zamknął jej łono. 6 Jej **współzawodniczka** przymnażała jej smutku, aby ją rozjątrzyć

z tego powodu, że Pan zamknął jej łono. 7 I tak się działo przez wiele lat. Ile razy szła do świątyni Pana, [tamta] dokuczała jej w ten sposób. Anna więc płakała i nie jadła.

Współzawodnictwo to tyczyło się walki o względy ich wspólnego męża: Anna doznaje udręk od życia i od drugiej żony swego męża za to, że jest bezdzietna, a mąż dobrodusznie wynagradza jej to podwójną częścią zwierzęcia ofiarnego.

b) W 12 rozdziale II Księgi Samuela (gdzie Natan mówi do Samuela – obwieszcza mu karę wymierzoną mu przez Boga) czytamy:

11 To mówi Pan: Oto Ja wywiodę przeciwko tobie nieszczęście z własnego twego domu, żony zaś twoje zabiorę sprzed oczu twoich, a oddam je twojemu **współzawodnikowi**, który będzie obcował z twoimi żonami – wobec tego słońca.

Nie podano tu, kto jest (czy: miałby być) owym współzawodnikiem. Ukazano jednak, podobnie jak w poprzednim cytacie, że mamy tu do czynienia z konkurencją ludzi, którzy – choćby teoretycznie – powinni być sobie bliscy. To współzawodnictwo niestety nie jest zdrowe; jest ostrą, nieczystą grą.

c) W 4 rozdziale II Księgi Machabejskiej (gdzie opisana została wizyta Oniasza u króla Seleukosa) jest mowa o Szymonie – złoczyńcy, który oskarżył Oniasza, jakoby to on dopuścił się tych złych czynów. Czytamy tam dalej:

3 Nienawiść doszła do tego stopnia, że jeden ze zwolenników Szymona zaczął dopuszczać się zabójstw. 4 Oniasz zaś widząc jak trudne byłoby **współzawodnictwo** i że Apoloniusz, syn Menesteusa, wódz wojsk Celesyrii i Fenicji, podnieca złość Szymona, 5 udał się do króla nie po to, aby być oskarżycielem rodaków, ale mając na uwadze dobro ogólne, a zwłaszcza całego narodu. 6 Wiedział bowiem, że bez zarządzenia królewskiego nie będzie możliwe osiągnięcie pokoju publicznego i że Szymon nie zaprzestanie swego szaleństwa.

Mowa jest tu o rozsądnym podejściu – gdy wejście we współzawodnictwo (tj. konfrontację) było nieopłacalne, Oniasz udał się do króla, bo wiedział, że tylko tak będzie możliwe osiągnięcie pokoju.

d) W 11 rozdziale Listu do Rzymian (o czasowym odrzuceniu ludu Izraela przez Boga) czytamy:

11 Pytam jednak: Czy aż tak się potknęli, że całkiem upadli? Żadną miarą! Ale przez ich przestępstwo zbawienie przypadło w udziale poganom, by ich pobudzić do **współzawodnictwa**. 12 Jeżeli zaś ich upadek przyniósł bogactwo światu, a ich pomniejszenie – wzbogacenie poganom, to o ileż więcej przyniesie ich zebranie się w całości! 13 Do was zaś, pogan, mówię: będąc apostołem pogan, przez cały czas chlubię się posługiwaniem swoim 14 w tej nadziei, że może pobudzę do **współzawodnictwa** swoich rodaków i przynajmniej niektórych z nich doprowadzę do zbawienia.

Obydwa wystąpienia „współzawodnictwa” związane są z pobudzeniem do niego przez pewne okoliczności.

e) W 9 rozdziale II Listu do Koryntian czytamy:

1 O posłudze zaś, którą się pełni dla świętych, nie potrzebuję wam pisać. 2 Znam bowiem waszą gotowość, dzięki której chlubię się wami wśród Macedończyków: «Achaja gotowa jest już od zeszłego roku». I tak wasza gorliwość pobudziła wielu do **współzawodnictwa**.

Gorliwość jednych pobudza innych do współzawodnictwa w czynieniu tego samego dobra (i równaniu przy tym w górę).

f) W 12 rozdziale II Listu do Koryntian czytamy (o tym, że zbawienie Koryntian jest celem apostoelskich zabiegów Pawła):

20 Obawiam się, że gdy przyjdę, znajdę was nie takimi, jakimi pragnąłbym was znaleźć, a i dla was okażę się takim, jakiego sobie nie życzyście. Żeby przypadkiem nie [było wśród was] sporów, zazdrości, gniewu, niewłaściwego **współzawodnictwa**, obmów, szemrania, wynoszenia się, kłótni.

Niewłaściwe współzawodnictwo jest tu oddane jako intrygi i potwarze.

g) W 1 rozdziale Listu do Filipian (gdzie mowa jest o sukcesach apostoelskich Pawła jako więźnia) najpierw czytamy, że wielu wyznawców, ośmielonych jego cierpieniami, odważa się bez lęku głosić słowo Boże. Dalej mamy:

15 Niektórzy wprowadzie z zawiści i przekory, drudzy zaś z dobrej woli głoszą Chrystusa. 16 Ci ostatni [głoszą] z miłości, świadomi tego, że jestem przeznaczony do obrony Ewangelii. 17 Tamci zaś, powodowani niewłaściwym **współzawodnictwem**, rozgłaszają Chrystusa nieszczerze, sądząc, że przez to dodadzą ucisku moim kajdanom.

Niewłaściwe współzawodnictwo ukazane tu jest jako działalność z zawiści i przekory.

h) W 2 rozdziale listu do Filipian (we fragmencie zachęcającym do wierności, jedności i pokory) czytamy:

2 dopełnicie mojej radości przez to, że będziecie mieli te same dążenia: tę samą miłość i wspólnego ducha, pragnąc tylko jednego, 3 a niczego nie pragnąc dla niewłaściwego **współzawodnictwa** ani dla próżnej chwały, lecz w pokorze oceniając jedni drugich za wyżej stojących od siebie.

„Niewłaściwe współzawodnictwo” – to więc intryga. Autor tego tekstu (św. Paweł) odżegnuje się od tego typu współzawodnictwa.

Podsumujmy powyższe rozważania na temat współzawodnictwa:

Przy – kład	Cytat z	Opis	Ile razy pada słowo „współza- wodnictwo”
a)	1 Sm 1	Niezdrowe współzawodnictwo między osobami, które powinny być sobie bliskie.	1
b)	2 Sm 12	Niezdrowe współzawodnictwo między osobami, które powinny być sobie bliskie.	1
c)	2 Mch 4	Gdy nie ma szans na sukces – współzawodnictwo z wrogiem warto porzucić (i znaleźć inne rozwiązanie).	1
d)	Rz 11	Współzawodnictwo jest pochodną pewnych okoliczności.	2
e)	2 Kor 9	Gorliwość jednych pobudza innych do współzawodnictwa w czynieniu tego samego dobra (i równaniu przy tym w górę).	1
f)	2 Kor 12	Niewłaściwe współzawodnictwo to intrygi i potwarze.	1
g)	Flp 1	Niewłaściwe współzawodnictwo oznacza działalność z zawiści i przekory.	1
h)	Flp 2	Niewłaściwe współzawodnictwo oznacza intrygę.	1

Jak więc widzimy, współzawodnictwo może oznaczać coś dobrego, jeśli odbywa się w dobrej sprawie – w celu bycia dobrym czy jeszcze lepszym w tym, co się samemu robi, czy w tym, co ktoś inny dobrego robi (sytuacje: d, e). Jeśli zaś ma miejsce ze złych pobudek – samo też jest niewłaściwe i może prowadzić do złych czynów (sytuacje: a, b, f, g, h). W przypadku zaś „c” mamy do czynienia z sytuacją współzawodnictwa w dobrej sprawie, jednak z konstatacją, że gdy nie jesteśmy w stanie mu podołać – to powinniśmy w inny sposób rozwiązać problem.

2.2. Zawody

Kolejnym słowem-hasłem związanym z grą jest wyraz „zawody”, oznaczający konfrontację, jednak już w bardziej sformalizowanej formie niż w przypadku „współzawodnictwa”.

a) W 4 rozdziale Księgi Mądrości (gdzie omawiany jest związek niepłodności z cudzołożnym potomstwem) czytamy:

1 Lepsza bezdzietność [połączona] z cnotą,
nieśmiertelna jest bowiem jej pamięć,
bo ma uznanie u Boga i ludzi:
2 Gdy jest obecna, to ją naśladowają,
tęsknią, gdy odejdzie,
a w wieczności triumfuje uwieczniona –
zwycięzwszy w **zawodach** o nieskazitelną nagrodę.

Mamy tu więc do czynienia z ziemskimi „zawodami” o życie wieczne – jest to nieskazitelna nagroda dla nieskazitelnych.

b) W 15 rozdziale Księgi Mądrości czytamy (odnośnie do grzechu garniarza – twórcy bożków pogańskich):

9 Ale on się nie troszczy o to, że niebawem umrze,
ani o to, że życie ma krótkie,
lecz idzie w **zawody** z tymi, co obrabiają złoto, odlewają srebro,
naśladowuje tych, co rzeźbią w brązie,
i chlubi się, że lepi bałamuctwa.

Tutaj „pójście w zawody” oznacza rywalizację z innymi. Rywalizuje się o to, co ziemskie czy przyziemne, miast o życie wieczne. Jest to ukazane jako zła postawa.

c) W 12 rozdziale Księgi Jeremiasza (gdzie omawiana jest relacja sprawiedliwości i nagrody) czytamy:

5 Bo jeżeli męczysz się, biegnąc z pieszymi,
to jakże pójdziesz w **zawody** z jeźdźcami?
A jeżeli tylko w spokojnym kraju czujesz się bezpiecznym,
co będziesz robić w bujnej gęstwinie Jordanu?

Jest tu mowa o konieczności właściwego przygotowania do danego typu zawodów, jak i nieprzeceniania swych możliwości.

d) W 6 rozdziale I Listu do Tymoteusza (zachęcającym do wiernej służby), czytamy:

12 **Walcz** w dobrych zawodach o wiarę, zdobądź życie wieczne: do niego zostałeś powołany i [o nim] złożyłeś dobre wyznanie wobec wielu świadków.

W tym przypadku chodzi o konieczność walki w dobrych zawodach, bo tylko to da życie wieczne, do którego zostało się powołanym.

e) W 4 rozdziale II Listu do Tymoteusza (gdzie apostoł Paweł przewiduje bliską śmierć i nagrodę) czytamy:

6 Albowiem krew moja już ma być wylana na ofiarę, a chwila mojej rozłąki nadeszła. 7 W dobrych **zawodach** wystąpiłem, **bieg ukończyłem**, wiary ustrzegłem. 8 Na ostatek odłożono dla mnie wieniec sprawiedliwości, który mi w owym dniu odda Pan, sprawiedliwy **Sędzia**, a nie tylko mnie, ale i wszystkim, którzy umiłowali pojawienie się Jego.

Tutaj życie porównane jest do zawodów. Apostoł Paweł czuje, że niebawem umrze. W związku z tym zdaje relację ze swego życia. Stwierdza, że:

- „w dobrych zawodach wystąpił”, tj. podjął się właściwego działania,
- „bieg ukończył”, tj. dopełnił już tego zadania (wszak stając do zawodów, trzeba je ukończyć, co należy do standardów zachowania sportowego),
- „wiary ustrzegł”, tj. zachował się nienagannie,
- a do tego „na ostatek odłożono dla niego wieniec sprawiedliwości” – tj. otrzyma zasłużoną nagrodę jak zwycięzca w zawodach,
- którą „w owym dniu” – czyli dniu ostatecznym, dniu zbawienia,
- „wręczy mu ją Pan, sprawiedliwy Sędzia” – otrzyma ją od Boga, który w tych zawodach jest sędzią sprawiedliwym,
- ale nagrodzone zostaną również inne osoby, które „umiłowały pojawienie się Jego” (czyli zaufały Chrystusowi).

f) W 12 rozdziale Listu do Hebrajczyków (opisującym Chrystusa-Arcykapłana jako wzór wytrwałości) czytamy:

1 I my zatem mając dokoła siebie takie mnóstwo świadków, odłożywszy wszelki ciężar, [a przede wszystkim] grzech, który nas łatwo zwodzi, winniśmy **wytrwale biec** w wyznaczonych nam **zawodach**. 2 Patrzmy na Jezusa, który nam w wierze przewodzi

i ją wydoskonalą. On to zamiast radości, którą Mu obiecywano, przecierpiał krzyż, nie bacząc na [jego] hańbę, i zasiadł po prawicy tronu Boga.

Apostoł Paweł poucza tu, że powinniśmy biec w wyznaczonych nam zawodach, za doping mając świadków, a za pomoc – odrzucenie wszelkiego balastu, w tym omotującego nas grzechu. Ponadto powinniśmy być wytrwali, mając za wzór Jezusa, jako przewodnika. Jest to więc specyficzna instrukcja biegu dla chrześcijanina.

Podsumujmy powyższe rozważania na temat zawodów:

Przykład	Cytat z	Opis	Ile razy pada słowo „zawody”
a)	Mdr 4	Na ziemi uczestniczymy w „zawodach” o życie wieczne, które to jest nieskazitelną nagrodą dla nieskazitelnych.	1
b)	Mdr 15	Działalność skupiona na przyziemnych sprawach (dosłownie: pójść w zawody z tymi, którzy tego typu pracę wykonują, choćby w innym zakresie) jest zła, gdyż na ziemi zabiegać trzeba głównie o życie wieczne.	1
c)	Jr 12	Należy właściwie przygotować się do danego typu zawodów, jak i nie przeceniać swych możliwości. Jest to wszystko kwestią słuszności wyborów.	1
d)	1 Tm 6	Człowiek powinien podjąć walkę w dobrych zawodach, bo tylko to da mu życie wieczne, do którego został powołany.	1
e)	2 Tm 4	Życie jest jak zawody. Apostoł Paweł czuje, że niebawem umrze. W związku z tym zdaje relację ze swego życia. Stwierdza, że podjął się działania we właściwym zakresie, wykonał stosowne zadanie, a w dniu zbawienia wraz z innymi otrzyma zasłużoną nagrodę od Boga, sprawiedliwego sędziego.	1
f)	Hbr 12	Powinniśmy biec w wyznaczonych nam zawodach, za doping mając świadków, a za pomoc – odrzucenie wszelkiego balastu, w tym omotującego nas grzechu. Ponadto powinniśmy być wytrwali, mając za wzór Jezusa, jako przewodnika.	1

We wszystkich powyższych cytatach życie ludzkie na ziemi porównane jest do zawodów, w którym wygraną będzie życie wieczne. W zawodach tych należy wziąć udział we właściwej konkurencji, zgodnie ze swoim powołaniem (d) – bynajmniej nie konkurować o dobra tego świata, lecz o życie wieczne (b). Należy tu zachować rozwagę – właściwie przygotować się do tych zawodów, jak i nie przeceniać swych możliwości (c). W samych zawodach należy uczestniczyć wytrwale, mieć

w nich odpowiednią motywację oraz taktykę (f). Do tego warto mieć wzór – „idola”, a także przewodnika – „trenera” (f). Dzięki temu człowiek poczuje się spełniony i będzie odpowiednio nagrodzony przez sprawiedliwego Sędziego (e). Konkurencją jest tu bieg – sport wymagający dużego wysiłku, zawziętości i stanowczości.

Jak więc widać, wykorzystana jest tu symbolika rywalizacji w zawodach. Ich specyfika (przygotowania do zawodów, reguły, uczciwe sędziowanie, nagroda dla zwycięzcy) musiała być więc już dobrze znana w owych czasach biblijnych na Bliskim Wschodzie.

2.3. Zawodnicy i rywale

a) Zawodnicy

O zawodnikach jest mowa w Biblii tylko w jednym miejscu – w 9 rozdziale 1 Listu do Koryntian (gdzie podawany jest przykład bezinteresownej miłości apostoła Piotra):

24 Czyż nie wiecie, że gdy **zawodnicy biegną** na **stadionie**, wszyscy wprawdzie biegną, lecz jeden tylko otrzymuje **nagrodę**? Przeto tak **biegnijcie**, abyście ją otrzymali. 25 Każdy, który staje do **zapasów**, wszystkiego sobie odmawia; oni, aby zdobyć przemijającą nagrodę, my zaś nieprzemijającą. 26 Ja przeto biegnę nie jakby na oślep; walczę nie tak, jakbym zadawał ciosy w próżnię, 27 lecz poskrwiam moje ciało i biorę je w niewolę, abym innym głosząc naukę, sam przypadkiem nie został uznany za niezdatnego.

Powtarzają się tu wątki z poprzedniego paragrafu, opisujące życie ludzkie jako udział w zawodach – zwykle biegu, w którym należy zwyciężyć, by odnieść zwycięstwo i zdobyć nagrodę. Tylko udział w dobrych zawodach („biegu”) daje możliwość zdobycia nagrody w postaci „wieńca niezniszczalnego”; pozostałe zawody umożliwiają jedynie otrzymanie „wieńca zniszczalnego”. Nieprzemijalna nagroda wzmaga zapał i hart ducha „zawodnika” Pawła (autora tych słów), który, dając swoją postawą dobry przykład, uważa, by sam w niczym nie zawinił i nie został „uznany za niezdatnego”.

Oprócz wcześniej już występującego rzeczownika „bieg” z nomenklatury zawodów sportowych pojawiają się tu jeszcze słowa „zawodnicy”, „stadion” i „nagrada” oraz pada nazwa kolejnej konkurencji – zapasów (są to jedyne dwie konkurencje sportowe wymienione w Biblii). Jednak

po weryfikacji w grecko-polskim Nowym Testamencie – wydaniu interliniarnym z kodami gramatycznymi – okazuje się, że nie chodzi tu o zapasy jako dyscyplinę sportową, lecz o walkę, wejście w szranki.

Ponadto „stadion” jako jednostka miary pojawia się w Biblii 11 razy:

Miejsce	2 Mch 12	Mt 14	Łk 24	J 6	J 11	Ap 14	Ap 21	Razem
Liczba wystąpień:	5	1	1	1	1	1	1	11

b) Rywale

Podobnie jak o „zawodnikach”, tak i o „rywalach” (a właściwie o „rywalce”) wspomina się w Biblii tylko jeden raz – w 37 rozdziale Księgi Syracha (w której mowa jest o doradcy):

10 Nie naradzaj się z tym, kto na cię patrzy krzywym okiem,
a przed tymi, co ci zazdroszczą, ukryj zamiary!

11 [Nie naradzaj się] z kobietą co do jej rywalki, [...]

Jest tu podany kolejny „przepis na życie” nawiązujący swą nomenklaturą do sportu. Wskazuje on, aby zachować daleko idącą ostrożność w kwestii naradzania się w związku z rywalizacją.

2.4 Igranie

Igranie – jako takie – oznacza beztroską, czasem frywolną zabawę, jednak może być ona nie tylko niewinna (np. „wiatr igra z liśćmi”), lecz także brzemienne w skutkach (np. „dzieci igrają z ogniem”). Zobaczmy, jak zostało to ujęte w trzech miejscach w Piśmie Świętym, w których jest mowa o igraniu:

a) W Psalmie 104 czytamy o morzu:

26 Tamtędy wędrują okręty,
i Lewiatan, którego stworzyłeś na to,
aby w nim igrał.

Podane jest tu, że Bóg stworzył Lewiatana, aby igrał w morzu, czy też aby nim samym się bawić. Chodzi więc o czystą beztroskę.

b) W 47 rozdziale Księgi Syracha czytamy o Dawidzie:

3 Z lwami igrał jakby z kozłętami
i z niedźwiedziami jak z jagniętami owiec.

Mowa jest tu o odważnym Dawidzie, który z niebezpiecznymi zwierzętami „igrał” jak ze zwierzętami niestwarzającymi zagrożenia. To nawiązanie do wypowiedzi Dawida do Saula przed walką, jaką procarz miał za chwilę przeprowadzić z Goliatem (1 Sm 17):

34 Odrzekł Dawid Saulowi: «Kiedy sługa twój pasał owce u swojego ojca, a przyszedł lew lub niedźwiedź i porwał owcę ze stada, 35 wtedy biegłem za nim, uderzałem na niego i wyrwałem mu ją z paszczęki, a kiedy on na mnie napadał, chwytałem go za szczękę, biłem i uśmiercałem. 36 Sługa twój kładł trupem lwy i niedźwiedzie, nieobrzany Filistyn będzie jak jeden z nich, gdyż urągał wojskom Boga żywego». 37 Powiedział jeszcze Dawid: «Pan, który wyrwał mnie z łap lwów i niedźwiedzi, wybawi mnie również z ręki tego Filistyna». [...]

Mamy zatem do czynienia z „niegroźnym igraniem z ogniem” („niegroźnym”, bo okiełznanym, wcześniej wyćwiczonym).

c) W 11 rozdziale Księgi Izajasza (opowiadającym o przyjściu Mesjasza, Króla sprawiedliwego), czytamy:

8 Niemowlę **igrać** będzie na norze kobry,
dziecko włoży swą rękę do kryjówki żmii.

Mamy tu porównanie – na pierwszy rzut oka – analogiczne jak w powyższym podpunkcie a) (tj. w cytacie z Psalmu 104). Tu jednak „igranie” nie oznacza „ujarzmienie sprytem i doświadczeniem”, lecz błogi stan, jaki zapanuje w odnowionym świecie, z nowym porządkiem, jak to wynika z przypisów z Biblii Tysiąclecia:

Tekst Iz 11, 1-9 jest słynnym poematem mesjańskim, opisującym istotne rysy sylwetki Mesjasza: będzie On królem z rodu Dawidowego, napełnionym pełnią darów Ducha Świętego, duchem prorockim; zaprowadzi wśród ludu: sprawiedliwość i powszechny pokój jak w raj. Końcowy fragment tego poematu (Iz 11, 6-9) jest opisem uroczej sielanki, pod której obrazem kryje się głęboka nauka: Mesjasz przynosząc ludziom odpuszczenie grzechów, łaskę i świętość, przywróci pierwotną harmonię i pokój. Nowe przymierze jest przymierzem pokoju.

2.5. Rzucanie losów

Zjawiskiem, które mogłoby nawiązywać do gry, jest również bardzo często pojawiające się w Biblii rzucanie losów (czy kości). Za każdym razem

jest to jednak jedynie sposób rozstrzygania sporów, zdanie się na wolę Bożą, podział łupów czy ziemi. Nie jest to sposób relaksu, rozrywki, rywalizacji – pewnej ludzycznej działalności, a zatem nie zajmuję się tym aspektem gry w przypadku Biblii.

3. Zagadnienie gry w Koranie

3.1. Życie jako gra

W Koranie w czterech miejscach spotykamy się ze stwierdzeniem, że „życie tego świata jest tylko grą i zabawą”:

[6:32] Życie tego świata jest tylko **grą** i zabawą. A mieszkanie życia ostatecznego jest o wiele lepsze dla tych, którzy są bogobojni. Czy wy nie jesteście rozumni?

[29:64] Życie tego świata jest tylko zabawą i **grą**, a, zaprawdę, siedziba ostateczna jest prawdziwym życiem! Gdyby oni wiedzieli!

[41:17] Życie tego świata jest tylko **grą** i zabawą. A jeśli wierzycie i jeśli jesteście bogobojni, to On da wam wasze nagrody i nie będzie pytał o wasze majątki.

[57:20] Wiedźcie, że życie tego świata jest tylko **grą**, **rozrywką** i próżną ozdobą; jest tylko **rywalizacją** o sławę; jest **rywalizacją** w wielkości majątku i liczbie dzieci. Jest ono podobne do deszczu obfitego: ożywiona roślinność budzi podziw niewiernych; potem ona więdnie i widzisz, jak żółknie, następnie obsycha i łamie się. A w życiu ostatecznym – kara straszna lub przebaczenie od Boga i zadowolenie; tymczasem życie tego świata jest tylko złudnym używaniem.

Życie tego świata jest tylko grą – czymś przyziemnym, związanym z **rozrywką** czy **rywalizacją** (mającą zresztą miejsce w grach) o rzeczy przyziemne. W opozycji do osób, które w ten sposób traktują życie, Koran stawia ludzi, którzy myślą o życiu wiecznym. Gra, traktowana zarówno jako rozrywka, jak i rywalizacja o rzeczy przyziemne, nie jest więc czymś dobrym. Na uwagę zasługuje tu jednak wskazanie na dwa aspekty gry, jakimi są rozrywka i rywalizacja.

W jeszcze mocniejszych słowach Koran określa ludzi, którzy „wzięli sobie swoją religię za grę i zabawę”, a więc na strefę sacrum zrzutowały strefę profanum. Uczynili tak, gdyż „zwiodło ich życie tego świata”.

Należy ich napominać, bo inaczej poniosą sromotną karę:

[6:70] I pozostaw tych, którzy wzięli sobie swoją religię za **grę** i **zabawę!** Zwiodło ich życie tego świata! I napominaj przy jego pomocy, żeby dusza ich nie została zatracona

za to, co uczyniła. Nie będzie miała poza Bogiem ani opiekuna, ani orędownika! I gdyby ona nawet zaofiarowała jakąkolwiek zamianę, to nie zostanie od niej przyjęta. A ci, którzy zostaną skazani na zatracenie, za to, co sobie zarobili, to otrzymają napój z wrzątku i karę bolesną, ponieważ oni nie uwierzyli.

lub po prostu o nich zapomnieć:

[7:51] Tym, którzy wzięli sobie swoją religię za **zabawę i grę** i których zwiódło życie tego świata. Przeto dzisiaj zapominamy ich, tak jak oni zapomnieli o spotkaniu z tym ich Dniem i odrzucali Nasze znaki.

Również w tych dwóch fragmentach gra zestawiona jest z zabawą.

3.2. Gry losowe

W Koranie jedna z gier została wymieniona z nazwy – to gra majsir. Jako zła została zrównana z winem. Granie w nią jest wielkim grzechem, gdyż choć przynosi pewną korzyść, to jednak niesie większą stratę – powiedzielibyśmy dzisiaj, że jest grą o ujemnej wartości oczekiwanej.

[2:219] Będą ciebie pytać o wino i **grę majsir**. Powiedz: „W nich jest wielki grzech i pewne korzyści dla ludzi; lecz grzech jest większy aniżeli korzyść z nich”. Będą ciebie pytać o to, co mają rozdawać. Powiedz: „To, co jest zbyteczne”. Tak Bóg wyjaśnia wam znaki. Być może, wy się zastanowicie.

O tym, czym jest owa gra majsir, możemy się dowiedzieć chociażby z tekstu Izabeli Izdebskiej (2014):

Słowo majsir wywodzi się od słowa *usr*, oznaczającego łatwość, wygodę. Początkowo majsir oznaczał grę polegającą na wyciąganiu strzał z worka. Obecnie terminu używa się częściej w celu określenia wszelkich działań spekulacyjnych, które prowadzą do szybkiego wzbogacenia bez poniesienia dużych nakładów. Zakaz gier losowych jest również zasadą wywodzącą się z Koranu (zob. Koran wersety 2:219 oraz 5:90) i obejmuje wszystkie formy działalności biznesowej.

O grze tej jest jeszcze mowa w dwóch innych (ale – co ciekawe – kolejnych!) wersach Koranu:

[5:90] O wy, którzy wierzycie! Wino, **majsir**, bałwany i strzały wróżbiarskie – to obrzydliwość wynikająca z dzieła Szatana. Unikajcie więc tego! Być może, będziecie szczęśliwi!

[5:91] Szatan chce tylko rzucić między was nieprzyjaźń i zawiść przez wino i **majsir** i odwrócić was od wspomnienia Boga i od modlitwy. Czyż wy nie zaprzestaniecie!

Majsir (jak i każda inna gra losowa) według Koranu jest więc złem pochodzącym od Szatana. Należy jej unikać, gdyż Szatan poprzez nią (podobnie jak poprzez wino) chce wprowadzić między ludzi nieprzyjaźń i zawiść oraz odwieść ich od Boga i od modlitwy.

W Koranie kolejny argument za zaniechaniem gier losowych znajdziemy w 37:141, gdzie czytamy:

I rzucał losy, i znalazł się między przegrywającymi.

3.3. Wróżby jako rodzaj gry losowej

Wróżba w Koranie zawsze jest ukazywana jako coś złego, jak w czterech poniższych cytatach:

[7:131] Ale kiedy przyszło do nich dobro, oni powiedzieli: „To się nam należy”. A kiedy dosięgło ich zło, oni według **wróżby** z ptaków przypisali to Mojżeszowi i jego ludziom. Czyż nie tak?! Ich ptaki złej **wróżby** są u Boga! Lecz większość z nich nie wie.

[27:47] Oni powiedzieli: „Wyciągnęliśmy złą **wróżbę** dotyczącą ciebie i tych, którzy są z tobą”. On powiedział: „Wasza **wróżba** jest u Boga. Tak! Owszem! Wy jesteście ludem wystawionym na próbę!”.

[36:18] Powiedzieli: „Mamy dla was złą **wróżbę**. Jeśli nie zaprzestaniecie, to my was ukamienujemy; i niezawodnie dotknie was od nas kara bolesna”.

[36:19] Powiedzieli: „Wasza zła **wróżba** niech pozostanie z wami. A skoro jesteście napomniani... Lecz wy jesteście ludźmi występnyymi”.

Wróżba jest tutaj ukazana jako coś niepewnego, czego zwykle należy się bać.

W wersie [5,3] czytamy: „I nie wolno wam się dzielić, **wróżąc** za pomocą strzał, bo to jest bezbożnością”. Rzecz w tym, że majsir to nie tylko gra, zabawa, polegająca na wyciąganiu strzał z worka, ale i oparta o ten mechanizm metoda podziału zdobyczy, np. upolowanego dzikiego wielbłąda, będąca zarazem wróżbą. Ten kto wylosował kawał mięsa, miał mieć zapewnioną pomyślność, a ten któremu przypadły kości, miał mieć w przyszłości pecha. Jest to sprzeczne z zasadami Koranu, zakładającymi walkę z przesądami oraz sprzeciw wobec niesprawiedliwego (losowego) podziału dóbr.

Gry prowadzą do podziałów między ludźmi, podczas gdy wskazana jest jedność (szczególnie z Bogiem), a nie uleganie grom losowym czy przesądom, które wiedą do nieuchronnej zguby.

4. Porównanie podejść do gier i grania w Biblii i w Koranie, czyli podsumowanie

Islam – poprzez Koran – reguluje m.in. przestrzeń rozrywki, przy czym czyni to mocniej niż religie oparte m.in. na Starym Testamencie. Jedyną wymienioną w Koranie z nazwy grą jest majsir.

Majsir jako gra losowa i jako czynność służąca do niepewnego, a co za tym idzie, niekoniecznie sprawiedliwego podziału jest zakazana. Wszelkie padające stwierdzenia są kategorycznymi nakazami lub zakazami.

W Biblii z kolei nie ma żadnych zakazów grania. Tu wręcz życie człowieka przyrównane jest do gry; w obu przypadkach istnieje możliwość dokonywania wolnych wyborów. Na ziemi wszystko dzieje się w ciągłym ruchu – ciągle też gramy, występując w zawodach o życie wieczne, które jest nagrodą dla nieskazitelnych (Mdr 4,1-2). W związku z tym:

- musimy wybrać „właściwą grę”, tj. dobre działanie za życia (1 Tm 6,12 i 2 Tm 4,7), bo tylko tak zdobędziemy właściwą nagrodę za dobre życie na ziemi – życie wieczne, do którego zostaliśmy powołani (1 Tm 6,12),
- a odrzucić musimy grę złą, „przyziemną” (Mdr 15,9), bo ta nie prowadzi do tego celu.

Dzięki właściwemu przygotowaniu i nieprzecenianiu swoich możliwości (Jr 12,5), jak i dzięki wytrwałości, odpowiedniej motywacji i właściwej taktyce (2 Kor 12,19-21), będziemy mogli zwyciężyć, poczuć się spełnieni i zostać odpowiednio nagrodzeni – pozyskać laur zwycięstwa od sprawiedliwego Sędziego (2 Tm 4,6-8). Aby osiągnąć ów sukces, warto mieć wzór oraz przewodnika (2 Mch 4,1-6).

W Biblii grą, do której porównuje się życie, jest bieg (2 Tm 4,6-8, 2 Kor 9) – sport wymagający dużego wysiłku, zawziętości i stanowczości. Stanowi on obraz życia ludzkiego na ziemi (tu oddanego jako „stadion” – 1 Kor 9,24). Nagrodą ma być życie wieczne – jest to „wieniec niezniszczalny”, w opozycji do „wieńca zniszczalnego”, który można uzyskać na tym świecie za przyziemne działania, przy czym dając zły przykład swoją postawą, samemu można zostać „uznanym za niezdatnego” (1 Kor 9,27). Należy do tego nie dopuścić i biec tak, by otrzymać ową nagrodę, wszystkiego innego przy tym sobie odmawiając (1 Kor 9,25).

Z nomenklatury związanej z graniem i zawodami w Biblii występuje też „współzawodnictwo”. Razem uczestniczymy w „dobrym biegu”, a więc rozgrywanym w dobrej sprawie i przebiegającym zgodnie z zasadami fair play – ma być prowadzony tak, by nie prowadzić do jakichkolwiek poróżnień.

Sumując powyższe rozważania, można postawić hipotezę, że Biblia – w opozycji w tym względzie do Koranu – bardziej ufa człowiekowi, bardziej ukazuje go jako jednostkę obdarzoną wolną wolą, którą powinniśmy wykorzystać we właściwej sprawie we właściwy sposób. Natomiast Koran sztywno stawia zakaz względem tego, co mogłoby choćby doprowadzić do zła.

Literatura

Biblia Tysiąclecia. Online: <<https://biblia.deon.pl>>. Data dostępu: 28 grudnia 2020.

Cross, D. (bez daty). Games. Online: <<https://www.studylight.org/dictionaries/eng/hbd/g/games.html>>. Data dostępu: 21 listopada 2021.

Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi (1994) (tłum. R. Popowski, M. Wojciechowski). Warszawa: Oficyna Wydawnicza Vocatio.

Izdebska, I. (8 lutego 2014). Podstawowe zasady finansów muzułmańskich – zakaz gharar i najsir. Online: <<https://bankowoscislamska.wordpress.com/2014/02/08/podstawowe-zasady-finansow-muzulmanskich-zakaz-gharar-i-majsir>>. Data dostępu: 27 grudnia 2020.

Koran (tłum. J. Bielawski). Online: <<http://islam-katowice.pl/koran-online-po-polsku>>. Data dostępu: 27 grudnia 2020.

Mariottini, B. (21 grudnia 2011). Games in the Bible. Online: <<https://claudemariottini.com/2011/12/21/games-in-the-bible>>. Data dostępu: 21 listopada 2021.

dr hab. Włodzimierz Lapis – profesor UAM, językoznawca, zatrudniony w Katedrze Metodologii Lingwistyki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

O grach i graniu oraz ich aspektach w Biblii i w Koranie

Abstrakt: W artykule tym przeanalizowano treści związane z grami zawarte w Biblii i w Koranie. W przypadku Biblii zebrany materiał został następnie opisany w oparciu o słowa-klucze: „współzawodnictwo”, „zawody”, „zawodnicy”, „rywale”, „igrać”, a w Koranie – „gra”, „majsir” i „wróżby”. W porównaniu podano, że w Biblii chwali się uczestnictwo w zawodach i porównuje się do nich życie, a w Koranie odżegnuje od gry jako ślepego losu odciągającego od Allaha.

Słowa kluczowe: gra, bieg, zawody, współzawodnictwo, los, majsir, wróżby, Biblia, Koran

---